

שו"ת בהלכה לשולחן שבת

מאת הרב משה חיים חנונו שליט"א

גיליון מס' 123

דיני בדיקת חמץ

בדיקת חמץ מתקיימת בתחילת ליל י"ד בניסן בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ, והיא נעשית לאור הנר¹. לאחר סיום הבדיקה בלילה, יש לבטל (להפקיר) את החמץ שלא נמצא בבדיקה. למחרת בבוקר, לאחר ביעור החמץ (שריפתו), חוזרים ומבטלים שוב את כל החמץ - זה שנמצא וזה שלא נמצא. חז"ל תיקנו לעשות הן בדיקה וביעור והן ביטול, שכן על אף שמן התורה די בביטול כדי שלא לעבור על "בל יראה", חששו שמא אדם לא יבטל בלב שלם או שמא ישכח ויבוא לאכול את החמץ המצוי ברשותו².

בתחילת ליל י"ד בניסן בודקים את החמץ לאור הנר, בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ³. לאחר בדיקה מבטלים את החמץ שלא נמצא בבדיקה, ובבוקר לאחר ביעור חמץ, חוזר ומבטל שוב את החמץ שמצא וגם את מה שלא מצא⁴.

איזה מקומות חייבים בבדיקה?

כל המקומות והחדרים שרגילים לשהות בהם באופן קבוע במשך ימות השנה, חייבים בבדיקה. בכלל זה כל חדרי הבית, אפילו שאינם מיועדים לאכילה (כגון חדרי שינה או סלון), משום שלפעמים נכנסים לשם עם פרוסה או עוגייה, ובפרט בבית שיש בו ילדים קטנים⁵. וכל שכן שיש לתת תשומת לב מרובה למקומות בהם החמץ נמצא דרך קבע במשך כל השנה, כמו ארונות המטבח, המקרר, פינת האוכל וכדומה.

כמו כן, מקומות עבודה ומשרדים יש לבדקם מחמץ לפני הפסח, וכן אם יש לו ארון פרטי בבית המדרש צריך לבדוק מחמץ⁶. גם הרכב חייב בבדיקה, אך יש לבדוק אותו לאור פנס ולא לאור נר, מחשש בטיחות ודליקה⁷.

אלו מקומות אינם צריכים בבדיקה?

מקומות שיועד בברור שלא הכניסו לתוכם אוכל במשך כל השנה כגון מחסנים ביתיים (בוידם וכדומה) שאינם מיועדים לאחסון אוכל, ואין רגילות להיכנס לשם עם אוכל, אינם צריכים בבדיקה⁸. אולם, אם יש הסתברות שנכנס שם חמץ, אפילו פעם אחת יש לבדוק כראוי גם מקומות אלו⁹.

ראובן מתכנן לצאת מביתו לתקופה ארוכה לפני חג הפסח (בין אם לשליחות, טיול או שהות ממושכת אצל קרובי משפחה), ואינו מתכוון לשוב לביתו עד לאחר החג. האם חובת בדיקת חמץ בליל י"ד עדיין חלה עליו? ומתי בדיוק מועד היציאה קובע את חובת הבדיקה?

החובה לבדוק תלויה בשני גורמים: אורך תקופת היעדרותו ומתי כוונתו לחזור. יציאה קודם שלושים יום: היוצא מביתו יותר משלושים יום קודם הפסח, ואין בדעתו לחזור לביתו לפני הפסח או במהלכו - הרי הוא פטור מבדיקת חמץ. הטעם הוא כיוון שאין חשש שיבוא לאכול חמץ שנשאר בבית, וכן החמץ אינו ברשותו שהרי הוא יבטל את חמצו (ככל שנותן) ערב פסח במקום שהותו.

יציאה תוך שלושים יום, או שיש לו כוונה לחזור בימי הפסח: אדם היוצא מביתו תוך שלושים יום קודם הפסח, או שדעתו לחזור לביתו במשך ימי הפסח (אפילו אם הכוונה לחזור קודם ליל י"ד וקיים חשש שלא יספיק לבדוק)¹⁰ - הרי הוא חייב בבדיקת חמץ¹¹.

מי שחייב בבדיקה עליו לבצע את הבדיקה לפני צאתו מהבית. דין הברכה: אינו מברך על בדיקה זו. הטעם הוא כיון שהברכה קשורה למצווה 'לבער' את החמץ שנמצא למחרת, וזה שייך רק בליל י"ד, וכן אין מברכים אלא על הבדיקה שנקבעה לזמנה העיקרי (ליל י"ד)¹². לעניין הנחת עשרה פתיתים: יש מחמירים להניח עשרה פתיתים כנהוג גם בבדיקה זו¹³. ויש מקילים וסוברים שמאחר שאינו מברך על הבדיקה, אין צורך בהנחת הפתיתים¹⁴. בנוסף הביטול: לאחר הבדיקה, בביטול החמץ, לא יאמר את הנוסח הרגיל: "כל חמירא שאיכא ברשותי" (שכן ישאר חמץ ברשותו מחוץ לבית זה), אלא יאמר: "כל חמירא דאיכא בביתא הדין" (כל חמץ ושאוור שיש בבית זה)¹⁵.

ראובן מכר את כל החמץ שברשותו לגוי באמצעות שטר מכירת חמץ כדת וכדין. האם מכירת החמץ פוטרת אותו לגמרי מבדיקת חמץ לאור הנר בליל י"ד, או שהוא עדיין חייב בבדיקה, ובאם כן, מהו הטעם לחובה זו כאשר החמץ אינו ברשותו? והאם יש הבדל אם ראובן נשאר בביתו בפסח או עוזב אותו ושוהה במקום אחר?

מי שמוכר את כל חמצו לגוי קודם הפסח, אם נשאר לשהות בביתו במהלך ימי החג, חייב בבדיקת חמץ. הסיבה היא אינה משום איסור "בל יראה" (שכן החמץ מכור), אלא גזירת חכמים שמא יתקל בחמץ במהלך החג ויבוא לאכול בטעות, ועל כן חכמים חייבו לבדוק את הבית כדי לוודא שלא נותר בו חמץ הנגיש לאכילה, שאם ימצא חמץ יבער אותו ביום י"ד, או יתנו בארון מכירת החמץ¹⁶. לעומת זאת, אם מוכר את כל החמץ ועוזב את הבית

למשך כל ימות הפסח - פטור מעיקר הדין מבדיקת חמץ, כיוון שאינו עובר על 'בל יראה' (כי החמץ מכור), ואין חשש שיבוא לאכול (כי אינו נמצא בבית). מכל מקום, גם מי שיוצא מביתו בכל ימות החג אין ראוי שיפקיע מעליו את לגמרי את מצוות בדיקת חמץ¹⁷.

לעניין חיוב הבדיקה במקום בו הוא מתארח (כגון בית מלון): אם מגיע לשם לפני ליל י"ד, חובת הבדיקה עם ברכה מוטלת עליו. אך אם מגיע למלון רק ביום י"ד, חובת הבדיקה בליל י"ד חלה כבר על בעל המלון, אך המתארח שם חייב לוודא שבוצעה בדיקה, ואם לא - חובת הבדיקה עליו¹⁸.

האם אדם שבודק חמץ בכמה מקומות (בית, משרד, רכב, או מספר בתים בשליחות) צריך לברך על כל מקום בנפרד, או שדי בברכה אחת?

מי שחייב לבדוק בכמה מקומות - מברך ברכה אחת בלבד על כלל המקומות שצריך לבדוק, ואין צורך לברך על כל מקום בנפרד¹⁹. יתרה מזו, גם כאשר יש צורך לעבור ממקום בבדיקה אחד לשני ע"י נסיעה מהבית למשרד או הליכה קצרה, ההליכה או הנסיעה אינם נחשבים כהפסק המבטל את הברכה הראשונה, כל עוד הפעולה כולה נועדה לשם הגעה לבדיקה הנוספת²⁰. ברם, במקומות מרוחקים ממש: כיוון שיש פוסקים ססוברים כי מרחק רב מאוור בין המקומות המרוחקים נחשב כהפסק שמחייב ברכה חדשה, נהגו לכוון בשעת הברכה הראשונה שלא לצאת ידי חובה על המקומות הרחוקים, ובכך יוכל המברך לברך שנית כאשר יגיע למקום המרוחק, ויצא ידי חובת כל הדעות²¹.

אדם המעוניין להיעזר בבני ביתו או באנשים אחרים שיבדקו עבורו את החמץ, האם כל אחד מהמסייעים צריך לברך לעצמו, או שבעל הבית יוציא את כולם בברכה אחת?

כאשר בעל הבית בודק בעצמו, אך מבקש סיוע כדי לסיים את הבדיקה מהר יותר או בצורה יסודית יותר: בעל הבית, שעליו מוטלת עיקר חובת

1 גמרא פסחים דף ב' ע"א, ש"ע סימן תלא ס"א.
2 ש"ע סימן תלד ס"ב. מן התורה באחד מהם ט"ו, שהרי כשמבטל בליל ובמקומו, שוב אינו עובר עליו בכל י"ד, אלא שחששו דווקא, לפי שחששו אולי ירע בעיני האדם שיש לו הרבה חמץ להפקיר ולא יבטלו בלב שלם, והרי הוא עובר על 'בל יראה' שהרי לא הוציא את החמץ מביתו, ועוד מתוך שרגילים בו בכל השנה, אם יהיה בביתו ורשותו חוששים שמא ישכח ויבוא לאכול, ולכן תקנו חז"ל שאף על פי שמבטל לא ט"ו, אלא צריך לבדוק ולבעור מן העולם, ומכל מקום צריך לבטל גם כן, שמא לא יבדוק יפה וימצא חמץ בפסח ויעבור עליו. משנ"ב סימן תלא ס"ב.
3 ש"ע שם סעיף ב.
4 ש"ע שם סעיף ג.
5 פשוט.
6 פסקי תשובות סימן תלא ס"ב.
7 ש"ע סימן תלג סעיף ג.
8 ש"ע סימן תלג סעיף ג.

9 משנ"ב שם ס"ק ג' טו.
10 ע"ן משנ"ב סימן תלו סק"ט.
11 ש"ע סימן תלו ס"א.
12 רמ"א שם תחילת הפסוק.
13 הגר"ש אלישיב קובץ תשובות ח"ג סימן עג, כיון שלפי הא"י יש סדר גדול בהנחת הפתיתים, ועוד שכשמיניחים פתיתים יתן הבודק אל ליבו לבדוק היטב.
14 מחמת יחזק ח"ח סימן לה כתב שאין צורך בהנחת הפתיתים, כיון שאינו מברך על בדיקה זו, ועיקר טעם הנחת הפתיתים משום חשש ברכה לבטלה, כמבאר ברמ"א סימן תלב ס"ב.
15 ש"ע א"צ סק"ה, בה"ח סק"ח.
16 כמבאר בשו"ע סימן תמ ס"ב שאפילו חמצו של גוי עושה לו מחיצה כדי שלא ישכח ויאכלנו.
17 כמבאר בגמרא בנחמה מא ע"ב שהמבטל מעליו את המצוות

כשמבטלו בלילו ומפקירו, שוב אינו שלו ואינו עובר עליו בכל י"ד, אלא שחז"ל החמירו שלא די לעשות את אחד מהדברים, אלא בשניהם דווקא, לפי שחששו אולי ירע בעיני האדם שיש לו הרבה חמץ להפקיר ולא יבטלו בלב שלם, והרי הוא עובר על 'בל יראה' שהרי לא הוציא את החמץ מביתו, ועוד מתוך שרגילים בו בכל השנה, אם יהיה בביתו ורשותו חוששים שמא ישכח ויבוא לאכול, ולכן תקנו חז"ל שאף על פי שמבטל לא ט"ו, אלא צריך לבדוק ולבעור מן העולם, ומכל מקום צריך לבטל גם כן, שמא לא יבדוק יפה וימצא חמץ בפסח ויעבור עליו. משנ"ב סימן תלא ס"ב.
5 ש"ע סימן תלג סעיף ג.
6 פשוט.
7 פסקי תשובות סימן תלא ס"ב.
8 ש"ע סימן תלג סעיף ג.

1 גמרא פסחים דף ב' ע"א, ש"ע סימן תלא ס"א.
2 ש"ע סימן תלד ס"ב. מן התורה באחד מהם ט"ו, שהרי כשמבטל בלילו ובמקומו, שוב אינו עובר עליו בכל י"ד, אלא שחששו דווקא, לפי שחששו אולי ירע בעיני האדם שיש לו הרבה חמץ להפקיר ולא יבטלו בלב שלם, והרי הוא עובר על 'בל יראה' שהרי לא הוציא את החמץ מביתו, ועוד מתוך שרגילים בו בכל השנה, אם יהיה בביתו ורשותו חוששים שמא ישכח ויבוא לאכול, ולכן תקנו חז"ל שאף על פי שמבטל לא ט"ו, אלא צריך לבדוק ולבעור מן העולם, ומכל מקום צריך לבטל גם כן, שמא לא יבדוק יפה וימצא חמץ בפסח ויעבור עליו. משנ"ב סימן תלא ס"ב.
3 ש"ע פסחים דף ב' ע"א, ש"ע סימן תלא ס"א.
4 ש"ע סימן תלד ס"ב. מן התורה באחד מהם ט"ו, שהרי

הבדיקה, הוא זה שיברך את הברכה ואין צורך שכל אחד יברך לעצמו. בזמן הברכה יעמדו לפניו כל המסייעים ויכונו לצאת ידי חובה בברכתו, וכן הוא יכוון לפטור אותם. לאחר הברכה, הם יכולים להתפזר ולבדוק כל אחד בחלק אחר, כיוון שכל הבדיקה נחשבת מצווה אחת.²²

אם בעל הבית אינו יכול לבדוק כלל (חולה או זקן): יש למנות שליח שיבדוק במקומו, והשליח הוא זה שיברך על הבדיקה.²³

אולם, אם הזקן או החולה מסוגלים לבדוק אפילו מעט בעצמם, עדיף שיעשו כן (משום "מצווה בו יותר מבשלוחו") ויברכו בעצמם, ויבדקו מעט, ואז המסייעים ימישו את שאר הבדיקה עבורם ללא צורך בברכה נוספת.²⁴

האם מברכים "שהחינו" על מצוות הבדיקה?

אין מברכים "שהחינו" על בדיקת חמץ²⁵. ומידת חסידות להשתדל להשיג פרי חדש, ולהניחו לפניו בשעת ברכת "על ביעור חמץ", ולברך עליו "שהחינו"²⁶. מכל מקום, את ברכת "שהחינו" יברך רק לאחר שיתחיל קצת בבדיקה כדי להסתלק

מחשש הפסק בין הברכה לבדיקה. לאחר סיום הבדיקה, יברך ברכת הנהנין ויאכל את הפרי²⁷.

אדם שאין לו נרות כלל, או נמצא במקום שאסור לו להדליק נרות כגון בבתי מלון, או שחושש מדליקה כמו ברכב, האם יכול לבדוק עם פנס חשמלי?

לכתחילה, במקומות שמתאפשר יש לבדוק רק עם נר, שאין לשנות מתקנת חז"ל²⁸. אולם, אדם שאין לו נר יכול לבדוק בברכה גם לאור פנס, שעיקר תקנת חז"ל היא חיפוש החמץ, וזה נעשה היטב גם לאור הפנס. כמו כן, אם יש מקומות שחושש להכניס לשם נר שמא תפרוץ דליקה, כמו ברכב, יכול לכתחילה לבדוק שם לאור הפנס. ואדרבה לא יבדוק שם לאור הנר, מחמת חששו לנזק, ובבדיקה בפנס יבדוק יסודי יותר²⁹, ויש חולקים שאין לבדוק לאור פנס ורק אפשר להיעזר בו³⁰.

האם יש צורך לכבות את אור החשמל בחדר בזמן שמבצעים את בדיקת החמץ לאור הנר?

אין צורך לכבות את האור, ואדרבה יותר נכון

שהחשמל יישאר דלוק, שהרי הנר מאיר יפה בחורים והסדקים, ואור החשמל מאיר היטב את המקומות הגלויים והגדולים בחדר, ובכך מסייע למוצא החמץ לראות טוב יותר את האזור הכללי שבו הוא בודק. כמו כן, הדבר מאפשר לזהות את המקומות שבהם קיימים סדקים או חורים שיש צורך להכניס אליהם את הנר³¹.

אדם המתארח בבית מלון בפסח האם חייב בבדיקת חמץ? ועל מי חלה חובת הבדיקה?

השוכר חדר במלון, כיוון שהתחייב בתשלום והחדר הועמד לרשותו ורק בהסכמתו מותר לזרים או לעובדי המלון להיכנס לחדרו, דינו כשוכר בית, ומצווה עליו לבדוק את חדרו כליל ל"ד בניסן בברכה, ואחר הבדיקה יטבל את החמץ שאולי נשאר ולא מצאו.

אם הגיע למלון באמצע הפסח, ישאל אם בדקו את החדרים מחמץ, ואם רק ניקו את החדר כדרך שמנקים תמיד בלי לבדוק מחמץ, או שבדקו אותם אבל אחר"כ התארח שם גוי, או אדם אחר שיש חשש שהכניס לשם חמץ, יבדוק שוב בברכה³².

מנהג הנהגת פתיתי החמץ

נוהגים להניח עשרה פתיתי לחם ולהצניעם בפניות הבית, כדי שאם הבודק לא מצא חמץ בבית, לא תהיה ברכתו לבטלה³³. אולם מעיקר הדין, גם אם לא מצא חמץ בבדיקתו אין ברכתו לבטלה, הואיל ואין מצווה 'למצוא' חמץ אלא לחפש אחריו, אף על פי כן נוהגים להניח עשרה פתיתים על פי הקבלה³⁴, ואין לבטל מנהג זה³⁵. יזהר שבכל חתיכה מעשר הפתיתים לא יהיה יותר מכזית (27 גרם), שאם ח"ו ישכח את מקומה של אחת החתיכות ולא ימצא אותה, לא יעבור על איסור "בל ימצא"³⁶, ומכל מקום יש לראות שבין כולם יש כזית³⁷, העצה הטובה היא - לרשום את המקומות שמניחים שם את הפתיתים שיהיה אפשר למצוא אותם במקרה שלא מצא אותם בבדיקה. כמו כן יש לעטוף את חתיכות הלחם היטב כדי שלא יתפוררו החתיכות במקום שמניחים אותם שם.

מומלץ שלא לעטוף את פתיתי החמץ בנייר כסף שאינו נשרף, כי הנייר ימנע מהפתיתים להישרף למחרת בשריפת החמץ³⁸.

כזו אינה נחשבת אכילה אלא טעימה⁵⁰. כמו כן, מותר לשתות קפה או תה⁵¹.

מכל מקום, כשהגיע זמן צאת הכוכבים, יש להשתדל להתחיל בבדיקה מיד ולא להרבות באכילה. אולם, אם הוא רעב, מותר לו לאכול מעט כדי להשקיט את רעבונו ומיד לאחר מכן להתחיל בבדיקה⁵².

הנמצא בעבודה, או המתעכב בדרך בזמן הבדיקה, ואינו יכול להתחיל לבדוק מיד בתחילת הלילה, מה יעשה?

בדיקת חמץ זמנה לכתחילה בתחילת הלילה, ולכן אדם המתעכב ראוי שימנה שליח לבדוק לו את החמץ שבביתו בזמן. ויכול למנות לכך אחד מבני ביתו או אדם אחר⁵³. ואם רוצה להדר ולבדוק גם בעצמו, יבקש שישאירו לו מקום מוגדר שלא יבדקו אותו, כדי שיבדוק אותו בעצמו כשיחזור⁵⁴. ואת נוסח הביטול יאמר בעצמו לאחר שייסימו את הבדיקה⁵⁵.

האם אפשר לכתחילה שאשה תבדוק את החמץ?

מעיקר הדין אפשר לסמוך בבדיקה זו אף על נשים ועבדים⁵⁶, אלא שיש שכתבו שכתחילה נכון שלא לסמוך אלא על אנשים חורין שהגיעו לכלל מצוות הדין מ"ג שנה ואילך, לפי שהבדיקה כהלכתה יש בה טורח גדול ויש לחוש שמא יתעצלו ולא יבדקו יפה⁵⁷, אך פוסקי זמננו כתבו שכיום אפשר לסמוך לכתחילה על הנשים, ואדרבה נשים מנקות ובודקות טוב יותר מהגברים, אלא שצריך להסביר להם את מהות הבדיקה שצריך לדקדק בה, ושלא יסמכו על נקיון הבית שניקו קודם⁵⁸.

להשביתו לגמרי⁴⁵.

דין מוקצה בשבת וחג: אם מצא את החמץ ביום טוב או בשבת, אסור לטלטלו או לשורפו משום מוקצה. לפיכך, יניח עליו כלי כדי שלא יבוא לאוכלו בשגגה. מיד בצאת השבת או החג, ישרוף את החמץ ויבערו⁴⁶.

דין הברכה: על חמץ שנשכח ולא ביערו מערב פסח לא יברך על הביעור, כיוון שהברכה שברך בזמן בדיקת חמץ חלה גם עליו. אך אם החמץ נוצר או נקנה בטעות במהלך הפסח עצמו (חמץ "חדש"), יברך על ביעורו⁴⁷.

מי שהתחיל לבדוק ונזכר ששכח לברך, האם הפסיד את הברכה?

מי שהתחיל לבדוק ונזכר שלא ברך - יכול לברך, כל עוד לא סיים את הבדיקה, ואם סיים לבדוק, אפילו לא אמר עדיין את נוסח הביטול, הפסיד את הברכה⁴⁸. ונחלקו האחרונים האם יברך למחר בשעת שרפת החמץ, והמברך יש לו על מי שייסמו⁴⁹.

מי שרעב ומעוניין לאכול לפני שמתחיל את הבדיקה, או שרוצה להמתין לבני הבית שיעזרוהו בבדיקה, האם מותר לו לטעום משהו לפני הבדיקה?

חצי שעה לפני צאת הכוכבים (זמן הבדיקה), אסור להתחיל סעודת פת. אולם, מותר לאכול כל דבר שאינו פת, כגון פירות, ירקות ואורז, אפילו שביעור גדול. כמו כן, מותר גם לאכול עוגות או מיני מאפה מחמשת מיני דגן, ובלבד שהשיעור הכולל אינו עולה על כביצה (כחמישים גרם), כי אכילה בכמות

מי ראוי שיניח את הפתיתים?

אף על פי שמותר מעיקר הדין לבדוק הנהניו בעצמו, מאחר שהברכה היא על מצוות ביעור חמץ, ולא על מצוות מציאה. וכן גם אם הבודק יודע היכן הפתיתים, הרי הוא אוסף אותם ומסלקם מביתו כחלק ממצוות הביעור. מכל מקום, המנהג הרווח הוא שאדם אחר מניח את הפתיתים בלא ידיעת הבודק³⁹, כדי להקפיד על שלמות החיפוש⁴⁰. הערה: בכל מקרה, חשוב לרשום את מקומות ההנחה (על ידי המניח), כדי לוודא שכל הפתיתים ייאספו ויבערו בשריפה למחרת.

על מה יש להקפיד בביעור החמץ?

נוהגים לבער את החמץ ע"י שריפה באש ביום י"ד בניסן⁴¹, וכדי שישרף החמץ היטב ישתדל לפרר את החמץ לפני שורפו, ויבדוק שיישרף היטב עד שלא יהיה ראוי לכלב, ואם שורפו אחר זמן איסור צריך לשורפו עד שיעשה כולו פחם⁴².

אדם שניקה את כל ביתו כראוי ולפתע באמצע החג מצא חמץ, מה עליו לעשות? ומה הדין אם נמצא החמץ בחג או בשבת?

אדם שמוצא חמץ ברשותו לאחר צאת יום י"ד ניסן חייב לבערו מיד. לכתחילה, המצווה מן המובהק היא לשרוף את החמץ באש עד שלא יהיה ראוי לאכילה כלב⁴³. אם אינו יכול לשרוף, מותר לבערו בדרכים אחרות, כגון לפורר אותו ולהשליכו לבית הכיסא או לפזר ברוח, ובלבד שיאבד את החמץ לגמרי. אין מועיל לפזרו אלא בלבד⁴⁴, וגם אין מועיל להפקיר אותו, כיוון כיון שכאשר הגיע זמן איסור חמץ היה החמץ ראוי לאכילה, חלה חובה

22 ש"ע סימן תלב סוף פ"ב, ואם לא שמעו ברכתו את ראוי לשלוחם לבדוק, שנמצאים עושים את המצווה בלא ברכה, ומכל מקום אם קשה לו לנמנו את הבדיקה יוכל ללקח מאחר ששיענו, ואחר אחר אין צורך לברך, שכל הבדיקה מצווה אחת היא וכבר בירך עליו בעל הבית, משום ש"ק א"י.
23 מש"ב שם סק"ד, ח"ו ע"י עמוד מה-טו.
24 טור בשם הרא"ש, ב"ח, ט"ז, ברכי יוסף סוף פ"ב, וכתב הרא"ש טעם לזה שסומכים על עושה שחיינו שמברכים בהו עצמו, והטור הביא טעם כיון שאין למצוה זו זמן, שהרי היוצא לדרך אפילו זמן רב קודם הפסח ודעתו לחזור לביתו לפסח חייב לבדוק אפילו מראש השנה, והאבודות כתב לפי שאין מברכים אלא בדבר שיש שמחה והנאה לזמן, ובבדיקת חמץ יש צער באיבוד החמץ ובשיפתו, ועוד שאין מברכים אלא על מצווה שבשעתיה הוא גמר מצוותה, והבדיקה אינה גמר המצווה אלא הביעור, ועוד שאין מברכים על מצווה שאין עיקרה לעצמה אלא להרחיק עברה, שאינה נחשבת אלא כדי שלא ימצא חמץ בפסח, עיי' מאירי פסחים ז"ע.
25 מש"ב שם סוף פ"ב, ורכי יוסף סוף פ"ב, וכתב הרא"ש שטעם לזה שסומכים על עושה שחיינו שמברכים בהו עצמו, והטור הביא טעם כיון שאין למצוה זו זמן, שהרי היוצא לדרך אפילו זמן רב קודם הפסח ודעתו לחזור לביתו לפסח חייב לבדוק אפילו מראש השנה, והאבודות כתב לפי שאין מברכים אלא בדבר שיש שמחה והנאה לזמן, ובבדיקת חמץ יש צער באיבוד החמץ ובשיפתו, ועוד שאין מברכים אלא על מצווה שבשעתיה הוא גמר מצוותה, והבדיקה אינה גמר המצווה אלא הביעור, ועוד שאין מברכים על מצווה שאין עיקרה לעצמה אלא להרחיק עברה, שאינה נחשבת אלא כדי שלא ימצא חמץ בפסח, עיי' מאירי פסחים ז"ע.
26 לחוש לדעות הסבורים שצריך לברך שהחינו על הבדיקה וכן הרא"ש, ורבינו ירוחם ועוד, וכן הרא"ש, וכתב הרא"ש שכל ב"ח שא"פ פירש צו הלכה ה', ח"ו ע"י עמוד מה ובביתו שם.
27 ש"ע סימן תלג ס"א ומש"ב שם ס"א א"ו, הגר"ש איועריבך הלכות פסח פ"ה ס"א, והגר"ש וואגנר קובץ מבית לוי עניני חודש ניסן עמוד ל' הערה ה'.
28 הגר"א קוטלר והגר"מ פינשטיין ספר הלכות פסח באנגלית פ"ה הערה פא, הגר"ש אלישיב שבות יצחק פסח פ"ד אות ג', ח"ו ע"ש, שפסקי תשובות סימן תלא ס"ו.
29 הגר"ש קרליץ חוט שני פסח פ"ב סק"ד, אור לציון ח"ג פ"ז תשובה ח', וכתב שם שאם אין לו נר יבדוק לאור הפנס בלא ברכה.
30 שבת הלוי ח"א סימן קלא, הגר"ש אלישיב שבות יצחק פסח פ"ד אות ג', ח"ו ע"ש עמוד ז', וכן הגר"א שבות יצחק פ"ד אות ג' וכתב שם ש"ע עמוד ז' וכתב שם ש"ע ע"ב.
31 ש"ע סימן תלו סוף פ"א.
32 רמ"א סימן תלב סוף פ"ב.
33 רמ"א סימן תלב סוף פ"ב.
34 מש"ב שם סוף פ"ב, וכתב שם ש"ע כ"א סוף פרק ה', שהוא כנגד י"ד תרין ודמאבותא.

35 מהר"י ויל כתב טעם נוסף שאם יבדוק ולא ימצא יש לחוש שבשם לבטל את החמץ בשעת הביעור, ולפיכך מניחים פתיתים חמץ כדי שימצאם ובשעה שביעורם יזכרו לבטל, והחוק יעקב כתב טעם אחר שאם יבדוק ולא ימצא דבר, עלול להתרשל בבדיקה, ולפיכך מניחים לו פתיתים שעל ידי שימצאם יתן אל ליבו לבדוק היטב אולי ימצא עוד.
36 עע"י תשובה שם סוף פ"ב, כ"ח סק"ל בשם האחרונים.
37 ארוחות חיים סוף פ"ב בשם המנחת פיתים ועוד, וי"א שיעשה תחילה את כזית הגש"פ מועדים המנים, וכן הוא לטעם הרמ"א.
38 שד"ח הפתיתים שלא יהיה ברכה לבטלה, אולם החז"ר סימן קטו סוף ז', ומתקן בזה אם בעיני כזית מחובר לענין "בל יראה".
39 הגר"ש אלישיב שבות יצחק פסח סוף פ"ב, אולם הגש"פ דברי יואל סאטנאר אות קח, והגר"י קניבסקי ארוחות רבנו פסח אות ה', נהגו שהבודק עצמו מניח הפתיתים לפני בביתו.
40 עמק הלכה א"ח סימן קכח, חק יעקב סוף פ"ב.
41 ש"ע ורמ"א סימן תלב סוף פ"ב.
42 הגר"י ז"ל, מש"ב שם סוף פ"ב.

43 מש"ב סימן תלב סוף פ"ב.
44 מש"ב סימן תלב סוף פ"ב.
45 מש"ב סימן תלב סוף פ"ב.
46 ש"ע סימן תמו סוף פ"א.
47 מש"ב שם סוף פ"ב.
48 רמ"א סימן תלב סוף פ"ב.
49 עיי' לקמן בדיני ביטול החמץ.
50 דביקת חמץ בדרבנן, והימננו רבנן בדרבנן, שעה"צ סימן תלב סוף פ"ב.
51 מש"ב סימן תלב סוף פ"ב.
52 עיי' שו"ת ומהות הבדיקה שצריך לדקדק בה, ושלא יסמכו על נקיון הבית שניקו קודם⁵⁸.